

Sygn. akt: WK 2/14

POSTANOWIENIE

Dnia 7 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Andrzej Tomczyk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Edward Matwijów

SSN Jan Bogdan Rychlicki

Protokolant : Anna Krawiec

przy udziale prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej płk. Jana Żaka, w sprawie S. H. , po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na rozprawie w dniu 7 maja 2014 r. kasacji wniesionej przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego na niekorzyść od postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 listopada 2013 r., sygn. akt: Ko. (...), którym Sąd ten uznał za nieważny wyrok byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 25 lutego 1949 r. (sygn. akt: Sr. (...)) w stosunku do S. H. ,

1. uchyla zaskarżone postanowienie i przekazuje sprawę Sądowi Okręgowemu w K.,

2. stwierdza, że wydatki poniesione przez Sąd, związane z rozpoznaniem kasacji, ponosi Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w R. na sesji wyjazdowej w S. z dnia 25 lutego 1949 r. S. H. s. P. został skazany razem z innymi osobami cywilnymi: P. R., J. W., J. M., M. R. i B. W. (sygn. akt: Sr. (...)).

Sąd uznał S. H. winnym tego, że :

„1. Od miesiąca stycznia do czerwca 1946 r. na terenie miasta S. był członkiem związku przestępnego „W.” (W.) usiłującego usunąć ustanowione organa władzy zwierzchniej Narodu i zmienić przemocą ustrój Państwa Polskiego, w którym to związku występując pod pseudonimem „W.” pełnił funkcję informatora tzw. Rady W. na miasto S.- to jest przestępstwa przewidzianego w art. 86 § 1 i 2 k.k. WP”, i za to wymierzył mu kary 6 lat więzienia (którą złagodził o połowę, tj. do 3 lat więzienia na podstawie ustawy o amnestii z dnia 22 lutego 1947 r. – Dz.U. RP Nr 20, poz. 78) oraz utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych przez okres lat 2 z przepadkiem całego mienia na rzecz Skarbu Państwa.

„2. W powyżej zapodanym czasie i miejscu, działając na szkodę Państwa Polskiego gromadził wiadomości stanowiące tajemnicę państwową, a to o składzie osobowym instytucji publicznych w S. z uwzględnieniem przynależności partyjnej, o rozwoju spółdzielczości i wynikach referendum, które to wiadomości, stanowiące w swej treści tajemnicę państwową, przekazywał następnie za pośrednictwem łączniczki W J. kierownikowi Rady W. w S. R. P. - to jest przestępstwa przewidzianego w art. 8 dekretu z 16.11.1945 r. (Dz.U. R.P. Nr 53, poz. 300)”, za co wymierzył mu kary 5 lat więzienia i utraty praw publicznych i obywatelskich praw honorowych przez okres 2 lat.

Jako karę łączną karę wymierzył mu 7 lat więzienia z utratą praw publicznych i obywatelskich praw honorowych na okres lat dwóch oraz przepadek całego mienia na rzecz Skarbu Państwa.

Najwyższy Sąd Wojskowy postanowieniem z dnia 13 lipca 1949 r. (sygn.: Sn. Odw. S. (...)), utrzymał w mocy wyrok Wojskowego Sądu Rejonowego odnośnie S. H., pozostawiając bez uwzględnienia skargę jego obrońcy.

W dniu 19 stycznia 1955 r. Zgromadzenie Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego, na posiedzeniu niejawnym, na skutek wniosku rewizyjnego Prezesa Najwyższego Sądu Wojskowego, w stosunku do S. H. postanowiło:

- przyjąć, że czyny opisane w pkt 5 a/ i 5 b/ sentencji wyroku, zakwalifikowane z art. 86 § 1 i 2 KKWP i z art. 8 dekretu z dnia 16.XI.1945 r. /Dz.U.R.P. Nr 55, poz. 300/, stanowią jedno przestępstwo z art. 86 § 2 KKWP,

polegające na tym, że S. H. od stycznia 1946 r. do czerwca 1946 r. w S. jako członek „W.” zbierał i przekazywał do „Rady W.” w S. wiadomości dotyczące spółdzielni „R.” i „Związku S.”,

- uchylić karę wymierzoną na podstawie art. 8 dekretu z dnia 16.XI.1945 r. /Dz.U.R.P. Nr 53, poz. 300/ i uchylić karę łączną

oraz

- zawiadomić S. H., korzystającego z przerwy w odbyciu kary, o zmianie wyroku w części jego dotyczącej.

W dniu 19 marca 2013 r. Minister Sprawiedliwości skierował do Wojskowego Sądu Okręgowego w W. wniosek o unieważnienie wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 25 lutego 1949 r.

Postanowieniem z dnia 18 listopada 2013 r. (sygn.: Ko. (...)) Wojskowy Sąd Okręgowy w W. uznał za nieważny wyrok byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 25 lutego 1949 r. (sygn.: Sr. (...)) w stosunku do S. H.. Postanowienie to uprawomocniło się z dniem 7 grudnia 2013 r.

Od tego postanowienia Naczelny Prokurator Wojskowy wywiódł, na podstawie art. 521 k.p.k. w zw. z art. 657 § 1 k.p.k. i art. 672 a k.p.k. oraz art. 425 § 2 k.p.k. w zw. z art. 518 k.p.k., kasację na niekorzyść zarzucając:

„uchylenie w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej wymienionej w art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., polegające na rozpoznaniu przez sąd szczególny - Wojskowy Sąd Okręgowy w W. na posiedzeniu w dniu 18 listopada 2013 r.(sygn. akt Ko. (...)) sprawy o uznanie za nieważny wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 25 lutego 1949 r. (sygn. akt Sr. (...)), wobec osoby cywilnej – S. H. - podczas gdy, z uwagi na ostateczne zakwalifikowanie czynów przypisanych oskarżonemu jako wyczerpujących znamiona przestępstw z art. 86 § 1 i 2 k.k. WP oraz z art. 8 Dekretu z dnia 16 listopada 1945 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy Państwa, sprawa ta stosownie do treści art. 1 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 5 kwietnia 1955 r. o przekazaniu sądom powszechnym dotychczasowej właściwości sądów wojskowych w sprawach karnych osób cywilnych, funkcjonariuszów organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej (Dz. U. Nr 15, poz. 83) - należała do kognicji sądu powszechnego”.

W oparciu o tak sformułowany zarzut autor kasacji wniósł o „uchylenie postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 18 listopada 2013 r. (sygn. akt Ko. (...)) w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w R.”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Za słuszny uznać należy zarzut uchybienia w postaci bezwzględnej przyczyny odwoławczej wskazanej w art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k., a polegającego na rozpoznaniu sprawy o uznaniu za nieważny wyroku byłego Wojskowego Sądu Rejonowego w R. z dnia 25 lutego 1949 r. przez sąd szczególny – Wojskowy Sąd Okręgowy w W.. Właściwość sądu, który stwierdza nieważność orzeczenia określona została w ustawie z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149 ze zm.). Zgodnie bowiem z treścią art. 2 ust. 1 zd. I tej ustawy nieważność orzeczenia stwierdza sąd okręgowy albo wojskowy sąd okręgowy, jeżeli zgodnie z obowiązującymi przepisami w dniu wejścia w życie ustawy właściwy do rozpoznania sprawy o czyn będący przedmiotem tego orzeczenia jest sąd wojskowy. Konsekwencją powyższego jest obowiązek sprawdzenia przez wojskowy sąd okręgowy czy w dacie wejścia w życie ustawy lutowej (24 maja 1991 r.) był on właściwy do rozpoznania sprawy o czyn stanowiący przedmiot postępowania o unieważnienie.

Przypomnieć w tym miejscu należy, że wraz z wejściem w życie ustawy z dnia 5 kwietnia 1955 r. o przekazaniu sądom powszechnym dotychczasowej właściwości sądów wojskowych w sprawach karnych osób cywilnych, funkcjonariuszów organów bezpieczeństwa publicznego, Milicji Obywatelskiej i Służby Więziennej (Dz. U. Nr 15 poz. 83) przekazano do właściwości sądów powszechnych (a podlegających do tej pory właściwości sądów wojskowych) sprawy o przestępstwa popełnione m.in. przez osoby cywilne, a określone m.in. w art. 85 – 88 k.k. WP. Rację przyznać należy skarżącemu, który wywiódł, że zgodnie z art. 1 § 1 pkt 2 przywołanej ustawy, sprawa S. H., będącego osobą cywilną w czasie orzekania, a którego skazano ostatecznie, po dokonaniu korekty wyroku b. Wojskowego Sądu Rejonowego w R. postanowieniem Zgromadzenia Sędziów Najwyższego Sądu Wojskowego, za przestępstwo z art. 86 § 2 k.k. WP,

powinna zostać przekazana do właściwości sądu powszechnego. Wobec powyższego sądem właściwym do rozpoznania sprawy o czyn z art. 86 § 2 k.k. WP w dacie wejścia w życie ustawy lutowej nie był Wojskowy Sąd Okręgowy w W.. Postanowienie z dnia 18 listopada 2013 r., wydane przez sąd szczególny – sąd wojskowy dotknięte jest zatem bezwzględną przyczyną odwoławczą, ujętą w art. 439 § 1 pkt 3 k.p.k.

W zaistniałej sytuacji należało zaskarżone postanowienie uchylić.

Nie jest natomiast trafny wniosek zawarty w kasacji co do przekazania sprawy Sądowi Okręgowemu w R..

Właściwość sądu w sprawach o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego należy bowiem ustalać nie w oparciu o miejscowość będącą siedzibą sądu orzekającego, ale w oparciu o miejsce, w którym orzeczenie zostało wydane. Pogląd ten znajduje swoje oparcie przede wszystkim w treści art. 2 ust. 2 ustawy lutowej, ale również w dominującym orzecznictwie sądów (zob.: postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2013 r., WZ 20/13, LEX nr 1347920; postanowienia Sądu Apelacyjnego w Krakowie: z dnia 7 sierpnia 1991 r., II AKz 49/91, KZS 1991, z. 9, poz. 11; z dnia 18 września 1991 r., II AKo 7/91, KZS 1991, z. 10, poz. 12), jak również w literaturze (zob. S. Zabłocki: Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego i Sądów Apelacyjnych do ustawy z dnia 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (Dz. U. Nr 34, poz. 149) część 1, Palestra 1992, nr 11 – 12, s. 117 i n.).

Nie pozostawia żadnych wątpliwości ustalenie, że b. Wojskowy Sąd Rejonowy w R. orzekał na sesji wyjazdowej w S. Objęte więc wnioskiem orzeczenie wydane zostało w S., a więc w okręgu Sądu Wojewódzkiego w K., którego następcą jest Sąd Okręgowy w K.. Podzielając zatem pogląd, że dla ustalenia właściwości miejscowej znaczenie zasadnicze ma miejsce wydania objętego wnioskiem orzeczenia, a nie miejsce siedziby sądu orzeczenie to wydającego, Sąd Najwyższy zdecydował o przekazaniu sprawy jako właściwemu Sądowi Okręgowemu w K..

W przedmiocie kosztów postępowania orzeczono na podstawie art. 638 k.p.k.

Z przytoczonych powodów należało orzec, jak na wstępie.